

In verschillende media in binnen- en buitenlandse media kon de afgelopen weken het volgende artikel gelezen worden van de hand van Vincent Hermans

Nederlandse missionarissen wegbereiders voor held John Rabe

1 december 2009 - Deze weken is er in de wereldpers volle aandacht voor de Duitse held John Rabe tijdens de massamoord van Nanking (1937), waarbij honderdduizenden Chinezen op gruwelijke wijze om het leven kwamen. Aanleiding is de première van de verfilming door regisseur Florian Gallenberger van het dagboek van John Rabe. Wat lang onbekend bleef, is dat Nederlandse missionarissen de weg bereidden voor zijn heldendom.

Context voor heldendom

In de media wordt de loftrumpet gestoken over deze bijzondere held, die het verdient aan de vergetelheid ontrukkt te worden in bewoordingen als: 'Er bestaan nog steeds helden'. Zonder ook maar iets af te doen aan de bijzondere verdiensten van John Rabe, dient tegelijkertijd de hele context waarin hij als held kon optreden niet vergeten te worden. Het zijn ook altijd de omstandigheden die een held tot held kunnen laten uitgroeien naast eigen bewonderenswaardige heldenmoed. In die context hebben heldhaftige Nederlandse missionarissen een rol gespeeld die van invloed is geweest op de massamoord van Nanking.

Nieuwe feiten

Feiten die pas afgelopen zomer op een wetenschappelijk congres te Peking, georganiseerd door het Verbiest Instituut van de Universiteit van Leuven (België) in samenwerking met het Instituut van de Moderne Geschiedenis in Beijing boven tafel kwamen. Geheel onbekende gegevens bracht een groep

heldhaftige missionarissen aan het licht die voorgangers en wegbereiders van John Rabe waren met als enige verschil dat deze missionarissen wél door de Japanners werden vermoord en John Rabe mede dankzij hun dood niet!

Scène uit 'John Rabe'

Veiligheidszones

Het inrichten van zogenaamde 'veiligheidszones' was tijdens de Japanse bezetting van China geen uitzondering in Nanking. Vóór de val van Nanking

was de stad Shanghai al ingenomen waar een Franse pater jezuïet zo'n zone bewerkstelligde. Had men van hem het idee overgenomen? In Noord-China hadden missionarissen hun missieresidenties tot veiligheidszones voor Chinese vluchtelingen ingericht.

Bisschop Schraven

Hetzelfde deed de Limburgse missiebisshop Frans Schraven (uit Lottum/Broekhuizenvorst), lid van de Congregatie van de Lazaristen, in de stad Chengtingfu. Hij bood bescherming aan ongeveer 4.000 vluchtelingen, vooral bestaande uit vrouwen en meisjes die het ergste te vrezen hadden van verkrachtende Japanse soldaten. Op 9 oktober 1937 veroverde het Japanse leger deze Noord Chinese stad (bij Shijiazhuang) waar Mgr. Schraven zijn residentie had.

Plundering en verkrachting

Na de verovering kregen de soldaten zoals gebruikelijk acht dagen de vrije hand om te doen en laten wat ze wilden: plundering, roof, brandstichting, verkrachting, enz. Boven de residentie wapperde de Franse vlag als bescherming, zoals Rabe de Duitse vlag uithing. De hele dag door drongen desondanks plunderende Japanse soldaten de residentie binnen. Mgr. Schraven liet de Japanse autoriteit waarschuwen en kolonels van het leger kwamen orde op zaken stellen.

Troostmeisjes

Toen de plundering en roof niet wilden stoppen, zijn volgens overlevering op last van deze kolonels enkele soldaten met de kogel bestraft. Het moet er heftig aan toe zijn gegaan die dag bij dergelijke plunderingen. Als men van Schraven vrouwen eist om voor het leger als troostmeisjes te dienen, hoort men hem zeggen: 'Mij kun je doden, maar geven wat jullie mij vragen, dat nooit!' Daarop ontsteekt de Japanse commandant in woede en zegt: 'Eerder dan je denkt'.

Mgr. Frans Schraven (foto: KDC)

Weggevoerd

Diezelfde avond dringt een groep gemaskerde mannen de eetzaal binnen waar bisschop Schraven met een twintigtal priesters bijeen is voor het avondeten. Alleen de negen Europeanen, afkomstig uit Frankrijk, Nederland, Polen, Oostenrijk en Slowakije worden geblinddoekt, geboeid en per vrachtauto afgevoerd. Pas half november 1937 blijkt dat zij diezelfde avond op een gruwelijke wijze om het leven zijn gebracht, levend verbrand, zoals afgelopen week blijkt uit een brief die gevonden werd in het Vaticaanse Archief te Rome.

Politieke rel

De moord op negen Europeanen lokte in de tweede helft van november 1937 een politieke rel uit tussen Japan en de regeringen van de landen van herkomst van deze missionarissen. Met name de regeringen van Nederland en Frankrijk speelden daarin een hoofdrol omdat zij elk drie ingezetenen tot de slachtoffers moesten rekenen. Een Japanse onderzoeksteam wordt naar Chengtingfu gestuurd en de Japanse kolonel bekent schuld van het Japanse leger. Direct starten onderhandelingen over genoegdoening voor het 'misverstand'. Daarbij eisen de westerse regeringen garanties van Japan dat dergelijke incidenten zich niet zullen herhalen. Raadsman Morishima van de Franse ambassade vliegt daarmee naar Tokio voor overleg met de Japanse regering en de Japanse kolonel Yokoyama gaat ermee naar het hoofd van het Japanse leger van Noord-China. De gevraagde garanties worden ook door Japan gegeven. Dit alles speelt zich af in de tweede helft van november 1937, in de weken voorafgaand aan de val van Nanking op 7 december 1937.

Na WOII berecht en geëxecuteerd

Een bijkomende bijzonderheid is dat de Japanse generaal Hisao Tani verantwoordelijk is voor de verovering van Chengtingfu. Na de verovering van de provincie Hebei wordt hij overgeplaatst naar Centraal China en is één van de hoofdverantwoordelijken voor de massamoord van Nanking. Hij is een van de drie generaals die na de Tweede Wereldoorlog door het tribunaal van Nanking verantwoordelijk wordt gesteld voor de dood van 100.000 Chinezen en ter dood wordt veroordeeld. Hij is in 1947 in het openbaar terecht gesteld voor zijn misdaden.

Orders om westerlingen te ontzien

Tegen deze achtergrond is het mogelijk antwoord te geven op de vraag die in verschillende dagboeken van collega's van John Rabe opduikt bij de bescherming van Chinese vluchtelingen in de veiligheidszone van Nanking: 'Waarom werden wij niet vermoord, toen de Japanners ziedend van woede met het geweer in de aanslag stonden?' Het antwoord is: heldhaftige missionarissen waren hun wegbereiders en Japan koos niet voor nieuwe politieke conflicten met westerse regeringen. Het is een frappant gegeven dat alle westerse beschermers van de veiligheidszone in Nanking ongedeerd bleven, terwijl de Japanners beestachtig tekeer gingen tegenover de Chinezen. Er worden cijfers genoemd van 350.000 doden in enkele weken. Hitler verbleekt bij een dergelijke massamoord in zo'n korte tijd. Het kan niet anders of de Japanse soldaten hadden strikte orders ontvangen westerlingen zoals John Rabe te ontzien. Alle westerlingen bleven ongedeerd.

Acteur Ulrich Tukur als John Rabe

Heldenstatus Schraven in China

In China werd John Rabe nog tijdens zijn leven door de nationalistische regering als een held erkend. Van zijn woonhuis in Nanking werd een museum gemaakt. Hoe lang zullen Mgr. Schraven en medemartelaren daarop nog moeten wachten? Het bisschopshuis van Mgr. Schraven is nog steeds niet teruggegeven aan de kerk. Zijn voormalige kathedraal is momenteel een aula en karaoke-zaal. Valt het de huidige Chinese regering zo moeilijk te erkennen dat ook buitenlandse missionarissen helden kunnen zijn? Toen onlangs familieleden van Mgr. Schraven die plekken wilden bezoeken werden zij ondanks toestemming op hoger niveau door lokale autoriteiten tegen gehouden.

Recht doen aan missionarissen

Het is zeer terecht dat er aandacht is voor een held als John Rabe, van wie het dagboek pas recent gevonden werd. Het is zeer terecht dat dergelijke helden aan de vergetelheid ontrukkt worden. Het is echter ook zeer terecht dat recht wordt gedaan aan de heldhaftige missionarissen, de wegbereiders, door hen met John Rabe in één adem te verbinden.